

Socioloog Ulrich Beck overleden

Beck was een van Duitslands belangrijkste denkers

Achtergrond - 3 januari 2015

De Duitse socioloog Ulrich Beck is op nieuwjaarsdag overleden. Hij behoort tot de meest geciteerde sociale denkers van deze tijd. In november kreeg Beck in Amsterdam de Otto von der Gablentzprijs voor zijn inzet voor Europa. Hij hield toen een vurig pleidooi voor een Europa voor de burgers.

Ulrich Beck (1944) was professor in de Sociologie aan de Ludwig Maximilian Universiteit in München (LMU). Sinds 2013 was hij als hoofdonderzoeker verbonden aan het project 'Methodological Cosmopolitanism - In the laboratory of Climate Change' van de European Research Council. Ook was hij gastdocent aan de London School of Economics en de Fondation Maison des Sciences de l'Homme in Parijs. Op nieuwjaarsdag overleed hij aan een hartinfarct.

Beck verwierf internationale faam met zijn boek over de risicomaatschappij. Toen hij in het najaar van 1986 zijn nieuwe werk 'Risikogesellschaft - Auf dem Weg in eine andere Moderne' publiceerde, had zich in de Sovjet-Unie net de kernramp van Tsjernobyl voltrokken. Waar veel mensen een dergelijke gebeurtenis zien als een anomalie - iets wat zich aan alle redelijkheid onttrekt - vertegenwoordigde die in het denkkader van Beck juist een van de kernwaarheden van de hedendaagse tijd: in de risicomaatschappij produceert de mensheid haar grootste existentiële bedreigingen zelf.

Het probleem is dat de grootte en aard van de risico's niet te voorzien zijn, aldus Beck. Duitsland had midden jaren tachtig goede veiligheidsvoorzieningen voor de eigen kernreactoren, maar toen bleek het gevaar ineens uit de Sovjet-Unie te komen. Beck vroeg zich af hoe de maatschappij rationeel met risico's kan omgaan die het voorstellingsvermogen overstijgen. De kernramp in het Japanse Fukushima in 2011 toonde onlangs nog aan hoe groot deze uitdaging is. "Japan geldt als het best toegeruste en op veiligheid gerichte high-tech land van de wereld", aldus Beck in een interview in de Süddeutsche Zeitung kort na de ramp. "De fictie dat je je in het Westen veilig kunt wanen, is weg."

Vooraanstaand denker

'Risikogesellschaft' werd een bestseller in Duitsland en is in 35 talen vertaald. Beck bleef een belangrijke rol spelen in het publieke debat; door zijn theoretische

werken en zijn engagement gold hij als vooraanstaand denker.

De laatste jaren heeft Beck zich sterk gemaakt voor de politieke relevantie van Europa in de wereldpolitiek. In 'Das Deutsche Europa', dat in 2012 verscheen, paste Beck zijn theorieën over de risicosamenleving toe op de reactie van de EU op de kredietcrisis.

Bijzonder kritisch was de Duitse socioloog op de Europapolitiek van Angela Merkel, die hij in een essay in Der Spiegel Merkiavelliaans noemde. Hij verweet haar politiek opportunisme en stelde dat ze haar eigen machtsbasis uitbreidt ten koste van het Europese project. "Hard neoliberalisme naar buiten toe, sociaal-democratisch getinte consensus naar binnen - zo luidt de succesformule waarmee Merkiavelli haar machtspositie en die van het Duitse Europa steeds verder heeft uitgebouwd."

Europa

Dat Duitsland in Europa domineert, heeft het ongenoegen over de EU vergroot, aldus Beck in een interview in Die Zeit in juni 2014, kort na de Europese verkiezingen. "In de waarneming van de mensen zijn er Europeanen van verschillende klassen. We hebben de geprivilegieerden in de betalende landen, vooral in Duitsland, en we hebben tweederangs burgers in de landen waarmee het slecht gaat in het zuiden."

Europa is voor veel burgers nog steeds een elite-project, zei Beck in Die Zeit. Maar in het toegenomen aantal eurosceptici in het Europees Parlement zag hij een kans voor de toekomst van de EU. Door hun aanwezigheid moeten Europese politici zich opnieuw verhouden tot de burgers. "Hoe lukt het ons ervoor te zorgen dat de enkeling begrijpt wat Europa voor hem betekent? En dat hij merkt dat zijn eigen positie verbetert door deelname aan het Europese proces: meer vrijheid, meer sociale zekerheid, meer merkbare democratie."

In november ontving Beck in Amsterdam uit handen van oud-premier Wim Kok de Otto von der Gablentzprijs voor zijn inzet voor Europa. De Otto von der Gablentzprijs wordt elke twee jaar verleend aan een persoon die zich heeft ingezet voor Europa of voor het bevorderen van de betrekkingen tussen Duitsland en Nederland. Beck hield bij die bijeenkomst een [pleidooi voor het Europa van de burger](#).

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/9632/socioloog-ulrich-beck-overleden>